

VERSLAG 57STE ALGEMENE VERGADERING

op 4 januari 1971

Plenaire zitting

De voorzitter, Drs. J. A. De Vries, opent de plenaire zitting om 14.30 uur met de volgende rede:

Dames en Heren,

Namens het Hoofdbestuur heet ik U allen hartelijk welkom op deze plenaire zitting van de 57e Algemene Vergadering van de Vereniging.

Mijn welkomstgroet geldt in het bijzonder de M.A.V.O.-leraren, waarvan er in het afgelopen jaar velen lid van onze vereniging zijn geworden; zij hebben ertoe bijgedragen, dat het ledental thans de 5000 is gepasseerd.

Vele anderen hebben tot ons genoeg de uitnodiging tot het bijwonen van de Algemene Vergadering aanvaard. Gaarne heet ik welkom: onze ereleden,

hoogleraren van Nederlandse universiteiten,

leden van de Inspectie, in het bijzonder van het Algemeen Voortgezet Onderwijs,

vertegenwoordigers van bevriende lerarenorganisaties en vakgroepen,

vertegenwoordigers van de Pedagogische Centra en

vertegenwoordigers van uitgeversmaatschappijen.

Bij een terugblik over het afgelopen verenigingsjaar gaan onze gedachten uit naar hen, die heengingen.

Ik verzoek U zich een ogenblik van Uw plaatsen te verheffen ter nagedachtenis van die leden, van wier overlijden het Hoofdbestuur in kennis werd gesteld:

Mevrouw S. M. Abbas-Drüghorn te Zeist

Mevrouw T. Baardman-Wielinga te Haarlem

F. S. de Boer te Almelo

P. Bogaert te Antwerpen

H. Bosman Jr. te Dordrecht

H. C. Coenen te Weert

Mevrouw C. Everts-Van de Horst te Rotterdam

D. J. Galle te Zwolle

H. E. Greutink te Almelo

Mej. drs. J. H. Grondhout te Bilthoven

Drs. J. Hollaar te Rotterdam

Dr. M. de Jong te 's-Gravenhage

A. C. Korteweg te Bussum
Mej. dr. J. M. A. Kunze te 's-Hertogenbosch
G. de Kwaasteniët te Rheden
W. A. Ligtfoot te Tilburg
H. Mondria te Hilversum
Drs. J. A. A. Naber te Enschede
H. J. Oonk te Heemstede
J. P. Pelger te Oranjestad, Aruba
Drs. F. Pennock te Nijmegen
W. Rijnbende te Amsterdam
Zuster Celine Smiggels te Tegelen
Mevrouw dr. S. E. Treffers te Doorwerth
J. W. van Welle te De Steeg
Dr. A. van Wijngaarden te Dordrecht
Dr. W. H. A. Koenraads te Amsterdam.

Dames en Heren,

Twee leden van het Hoofdbestuur leggen hun functie neer, het zijn de heren *Boot*, de penningmeester van de vereniging en *Brouwer*, voorzitter van de Spaanse sectie.

Omstandigheden van persoonlijke aard hebben de heer Brouwer genoopt afscheid te nemen; ik betreur dat, zowel voor de Spaanse sectie als voor het Hoofdbestuur; wij zullen voortaan de medewerking van een sympathieke collega missen. Ik dank hem van harte voor de werkkraft en de tijd, die hij ten dienste van de vereniging heeft gesteld.

„Levende Talen” zonder *Boot* — het is welhaast ondenkbaar; voor zeer veel leden is de penningmeester een vraagbaak en de man, met wie in de meest directe zin contact wordt onderhouden — men denke slechts aan de financiële afwikkelingen, die nu eenmaal verbonden zijn aan het deelnemen aan Postacademische cursussen en Didactische studiedagen. Daarmee zijn slechts enkele activiteiten van de penningmeester aangegeven. Alle ingewijden weten, met welke zorg en precisie subsidie-aanvragen werden geregeld en Algemene Vergaderingen en zittingen van het Hoofdbestuur organisatorisch werden voorbereid.

Boot is zeventien jaar penningmeester van de vereniging geweest en heeft zich in die lange reeks van jaren doen kennen als een trouw, hartelijk en toegewijd collega die wij zeer zullen missen.

Eén van de senioren van *Levende Talen* gaat nu heen.

Het Hoofdbestuur meent de heer *J. Boot* — gezien zijn voortreffelijke staat van dienst voor de vereniging — op grond van artikel 10 van de Statuten aan de Algemene Vergadering te mogen voordragen voor een benoeming tot erelid van de Vereniging.

Ik feliciteer de heer Boot met de hem van harte gegunde onderscheiding.

Geachte toehoorders,

Hedenochtend is op grond van het gestelde in artikel 15 van de Statuten van de Vereniging de *sectie Russisch* gevormd; daarmee heeft zich opnieuw een groep leraren moderne vreemde talen — de zesde — geschaard onder de vanen van de vereniging.

Aan het formeren van de sectie Russisch is een voorbereidingstijd voorafgegaan, gedurende welke de huidige voorzitter van de sectie, mevrouw dr. Van der Eng, de bijeenkomsten van het Hoofdbestuur als waarnemster heeft bijgewoond. Gezien de activiteiten, die op het gebied van het Russisch als taal bij het Voortgezet onderwijs reeds zijn verricht — ik denk aan de opstelling van een leerplan — kan ik de verwachting uitspreken, dat de jonge sectie spoedig met voorstellen in de openbaarheid zal treden.

In het afgelopen verenigingsjaar heeft het *beraad van het Hoofdbestuur*, dat drie dagen in beslag nam centraal gestaan.

De overwegingen, die tot dit beraad hebben geleid, kunnen tot de volgende vragen worden teruggebracht:

op welke wijze kan in deze tijd het beleid van de vereniging zo doeltreffend en gecoördineerd mogelijk worden gericht;

op welke wijze kan worden verzekerd, dat de leden zo veel mogelijk betrokken worden bij de vele activiteiten van de vereniging.

De nota van het Hoofdbestuur, die vanmorgen in de secties aan de orde is geweest is een vrucht van dit beraad.

Tijdens de conferentie zijn gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van Inspectie M.A.V.O.-verband en Pedagogische Centra; deze gesprekken hebben over en weer tot beter begrip voor de huidige situatie geleid.

Een aan deze tijd aangepaste herstructurering van de vereniging komt niet van vandaag op morgen tot stand; wel zijn er tal van aanwijzingen, dat de nieuwe koers, die in gemeenschappelijk overleg door het Hoofdbestuur is uitgezet, door de afzonderlijke secties zal worden gevolgd.

Kon ik het vorig jaar op deze plaats gewagen van een steeds nauwere samenwerking met de Pedagogische Centra — een samenwerking, die vruchten afwerpt — nu verdient het contact met de andere *vakgroepen* onze speciale aandacht.

Medio 1970 zijn de voorzitters van de afzonderlijke vakgroepen op uitnodiging van onze vereniging voor het eerst bijeengewees.

Uit de bereidheid om aan deze bespreking deel te nemen bleek, hoe zeer deze confrontatie op prijs werd gesteld. Het behoeft dan ook geen

betooq, dat deze besprekingen in de loop van het afgelopen jaar zijn voortgezet.

Vier hoofdpunten zijn ter discussie gesteld:

1. de wens inzicht te verwerven in de speciale problematiek van de andere vakgroepen.
2. de noodzaak van gemeenschappelijk beraad bij de opstelling van nieuwe basistabellen.
3. de noodzaak van een gemeenschappelijke standpuntbepaling t.a.v. onder meer de volgende kwesties: het verlenen van taakuren, het houden van her- en bijscholingscursussen in of buiten de vakanties, de problematiek van het ongedeeld V.W.O. Over het laatstgenoemde onderwerp is reeds een eerste gemeenschappelijk schrijven aan de Raad van Leraren gericht.
4. het institutionaliseren van het overleg der vakgroepen.

De vertegenwoordiger van onze vereniging in dit beraad behartigt in de eerste plaats de belangen van de leden-leraren moderne talen vanzelfsprekend met inbegrip van het Nederlands.

In dit verband wil ik hier enige aandacht besteden aan het *onderwijs in de moedertaal*. Steeds meer groeit de overtuiging, dat het slagen of falen bij het voortgezet onderwijs mede afhankelijk is van de beheersing van de moedertaal. Vertegenwoordigers van vrijwel alle schooltypen signaleren moeilijkheden bij het „taalarme” kind.

Maatregelen ter bestrijding van de „taalarmoede” zullen allereerst gericht moeten zijn op het kleuter- en basisonderwijs, tegelijkertijd echter zal een doeltreffende begeleiding van taalarme gezinnen noodzakelijk zijn. Ten aanzien van deze begeleiding zijn in ons land gelukkig reeds belangrijke initiatieven ontplooid. Voordat echter van een aanwijsbare verbetering sprake kan zijn, zullen vele jaren zijn verstreken. Het voortgezet onderwijs zal daarom nog geruime tijd met dit probleem geconfronteerd worden.

Om de situatie het hoofd te bieden lijken de volgende maatregelen nodig te zijn:

een voor elk schooltype verantwoord aantal lesuren moedertaal per week

taakuren voor de leraren in de moedertaal, wanneer mocht blijken, dat hun taak in vergelijking met leraren in andere vakken onevenredig zwaar zou worden.

Het is verheugend dat onze zustervereniging in de Bondsrepubliek Duitsland op de laatste Neuphilologentag in Münster in april van het afgelopen jaar een sectie Nederlands heeft gevormd. De heer Hans Combecker heeft in een sympathiek betooq een lans gebroken voor het Nederlands als „hochwertige Schulfremdsprache”.

Wat de *moderne vreemde talen* betreft eist de positie van het Frans en het Duits, onze speciale aandacht.

In een overzichtelijk artikel in het decembernummer van „Levende Talen” geeft het Bestuur van de Franse sectie verslag van alle activiteiten, die zich met betrekking tot de positie van het Frans in de brugklas in het afgelopen jaar hebben afgespeeld. In een representatief overleg, dat in juni j.l. werd gehouden, is bij de Rijksoverheid aangedrongen op het doen instellen van een verantwoord objectief onderzoek naar de behoeften, die er ten aanzien van de verschillende moderne vreemde talen bij de onderscheiden schooltypen leven. Het is gebleken, dat dit onderzoek — hoe moeilijk het ook zal zijn — met grote voortvarendheid ter hand genomen dient te worden.

Het zal U bekend zijn, dat van de kant van de leraren Duits wordt aangedrongen op een gelijkstelling in basis urenental van de moderne vreemde talen.

Zij achten de ongelijkheid, die in de basistabellen tot uitdrukking komt, o.m. op onderwijskundige gronden onaanvaardbaar. Inderdaad hebben andere dan zuiver onderwijskundige motieven in een recent verleden geleid tot een positie van het Duits, die thans — vooral in het licht van een nieuwe didactiek — dringend herziening behoeft.

Dat een onderzoek zoals hierboven aangeduid zich niet mag beperken tot het Frans en Duits moge blijken uit de consequenties, die voortvloeien uit de voorgestelde invoering van een vreemde taal op de basisscholen. Bovendien zal ernstig rekening moeten worden gehouden met de mogelijkheid, dat in de toekomst *Spaans* en *Russisch* als gelijkwaardige partners hun rol zullen willen spelen. Zo doet zich dan een ontwikkeling voor, dat in plaats van de traditionele *drie* moderne vreemde talen er *meer* een plaats opeisen bij het voortgezet onderwijs. Het zal in belangrijke mate afhangen van de latere bestemming van de leerling aan welke combinatie van vreemde talen de voorkeur wordt gegeven. Ik heb de indruk, dat aan deze ontwikkeling in een onderwijsbeleid op langere termijn veel aandacht moet worden besteed.

Dames en Heren,

De niet-experimenterende scholen voor Algemeen voortgezet onderwijs werken nu twee en een half jaar met *leerplannen*, die in vergelijking met de oude een belangrijke accentverlegging naar de luister- en spreekvaardigheid in de talen te zien geven. Dat is op zich zelf een uitermate gunstige ontwikkeling, vooral wanneer in het oog wordt gehouden welke eisen aan onze abiturienten in hun verdere leven worden gesteld.

Anderzijds echter is de vrees gewettigd, of de balans niet al te zeer uitslaat — vooral bij het onderwijs in de eerste fase — naar de mondelinge taalvaardigheden, zoals bij het traditionele talenonderwijs het accent al te zeer op de schriftelijke vaardigheden lag, met name op de receptief schriftelijke.

In het bijzonder bij het V.W.O. mag — wanneer gelet wordt op de latere studiebestemming van de leerling — het cognitief karakter van het talenonderwijs niet worden veronachtzaamd.

In dit verband dient opnieuw gewezen te worden op het belang van onderwijs in het kritisch lezen van teksten, vanzelfsprekend voornamelijk in de tweede fase, maar bepaaldelijk niet daar alleen; voor vele leerlingen eindigt het onderwijs in één of meer der vreemde talen immers aan het einde van de eerste fase.

Hoe langer hoe meer blijkt, dat de Nederlandse leraar in de moderne talen — dankbaar overigens voor de grotere detaillering in de nieuwe leerplannen — behoefte heeft aan voorlichting ten aanzien van zijn dagelijkse werk.

Hij zou bijv. willen weten, wat verstaan wordt onder „inzicht in en kennis van literatuur”; hij vraagt zich af, of onder inzicht in literatuur verstaan moet worden „Kritisch lezen van literaire werken” en onder kennis van literatuur: kennis van literair-historische feiten; hij vraagt zich verder af tot welke hoogte dergelijke kennis moet gaan; kortom, er bestaat een duidelijke behoefte aan een nadere precisering van het gestelde in de leerplannen.

Ook acht hij het discutabel, of de differentiatie tussen V.W.O., H.A.V.O. en M.A.V.O. voldoende verantwoord wordt weergegeven door de zinsneden uit het concept-leerplan voor de Rijksscholen: „De moeilijkheid van het aangeboden taalmateriaal wordt op de verschillende schooltypen aangepast aan de capaciteiten van de leerlingen van die schooltypen” en verder: „Het onderwijs in de bovenbouw van het V.W.O. zal zich van dat in de bovenbouw van het H.A.V.O. onderscheiden door het hogere niveau van het aangeboden taalmateriaal en door de hogere eisen, die bij de kritische benadering ervan aan de leerlingen van het V.W.O. gesteld dienen te worden”.

Nogmaals, de leraar stelt zich de vraag, of hiermede de profilering van het talenonderwijs aan de afzonderlijke schooltypen voldoende wordt aangegeven.

Dames en Heren,

In het afgelopen jaar zijn — ook voor het onderwijs in de talen — twee belangrijke *besluiten* gepubliceerd:

1. het Besluit eindexamens V.W.O., H.A.V.O., M.A.V.O., gepubliceerd op 21 april 1970 en
2. de definitieve programma's eindexamens V.W.O., H.A.V.O., M.A.V.O., bekendgemaakt op 26 november van het afgelopen jaar.

Zoals U bekend is, wordt in artikel 13 van het eerstgenoemde besluit het eindexamen gesplitst in twee delen t.w. een *schoolonderzoek* en een schriftelijk examen.

Hoofdstuk IV van het besluit geeft een nadere detaillering van wat onder schoolonderzoek moet worden verstaan, benevens de regels voor

het afnemen en de beoordeling ervan.

Ik stel er prijs op hier te verklaren, dat het Hoofdbestuur van Levende Talen op die plaatsen, waartoe daarvoor gelegenheid was zijn ernstige bedenkingen heeft kenbaar gemaakt tegen een vorm van eind-examen, waarvan de invoering prematuur en ondoordacht genoemd moet worden.

Ten eerste ontbreekt het voor de leraar aan de meest elementaire ondervinding, althans waar het de talen betreft, om het schoolonderzoek tot een verantwoord deel van het eindexamen te maken;

ten tweede is nog niet te overzien hoezeer het onderwijs in het laatste leerjaar — in het bijzonder voor de talen — zal worden ontwricht door het schoolonderzoek;

ten derde zijn naar het oordeel van het Hoofdbestuur onvoldoende beschermende garanties zowel voor leraar als leerling in het besluit opgenomen om het aanvaardbaar te maken. Intussen echter liggen het besluit en de beschikking voor ons; het zal nu zaak zijn ervan te maken wat er in de gegeven situatie van te maken is.

Weliswaar laat de Staatssecretaris de mogelijkheid open blijkens artikel 53 van het Besluit om het schoolonderzoek te doen vervangen door een mondeling examen onder toezicht van gecommiteerden, maar volgens de Nota van toelichting zal die vervanging toch slechts van beperkte duur kunnen zijn; de nota spreekt van „de eerstkomende jaren”.

Het Hoofdbestuur heeft alle begrip voor de moeilijkheden om elk jaar weer een voldoende aantal gekwalificeerde gecommiteerden bereid te vinden mede te werken aan de eindexamens, waarvan het aantal kandidaten telken jare groter wordt; het betwijfelt echter, of het schoolonderzoek zoals het thans geregeld is een aanvaardbaar alternatief genoemd moet worden, temeer daar ook de critiek op de vorm van het centraal schriftelijk examen toeneemt en waarbij het niet zo zeker is, dat de wijze waarop het de laatste jaren wordt afgenomen aan de eisen voldoet, die thans gesteld mogen worden.

Heroriëntering met betrekking tot de *opgaven met een meerkeuze-toets* is dringend noodzakelijk, nauwkeuriger interpretatie van het begrip tekstbegrip lijkt onontkoombaar.

Verreikende besluiten, zoals die in het afgelopen jaar zijn genomen en waarvan de consequenties op lange termijn nauwelijks zijn te overzien, leggen alle onderwijsorganisaties, ook onze vereniging, de plicht op om voortdurend waakzaam te blijven, zowel in het belang van de leraren zelf als in dat van onze leerlingen en hun ouders.

Ik kan U verzekeren, dat de leden van het Hoofdbestuur overal daar hun stem laten horen, waar dat binnen de grenzen van hun competentie mogelijk is. Dat zij dat niet altijd kunnen doen, voordat een grondig beraad met de sectiebesturen heeft plaats gevonden, dient geweten te worden aan de dikwijls uitermate kort gemeten termijn, die door instanties van de Rijksoverheid voor intern beraad wordt toegestaan.

Ook daartegen heeft het Hoofdbestuur meer dan eens geprotesteerd. In dit opzicht verwacht ik dat het beraad van de vakgroepen goede vruchten zal afwerpen.

Een enkel woord nog over de zgn. *normen*, die elk jaar op uitnodiging van de Inspectie door onze Vereniging worden samengesteld. Voor een goed begrip merk ik op, dat „Levende Talen” uitsluitend bemoeienis heeft met de normen voor de aflopende schooltypen — gymnasium oude stijl, H.B.S. en M.M.S.

In overleg met de Inspectie wordt er naar gestreefd het drukken van de normen en de verzending ervan dit jaar door de Staatsdrukkerij te doen verzorgen; de hoop is gewettigd, dat daardoor vertragingen tot een minimum kunnen worden teruggebracht. Wel verzoek ik de leden begrip te hebben voor mogelijke tekortkomingen, die ondanks alle zorgvuldigheid kunnen optreden. Het samenstellen van de normen is haastwerk en draagt daar in sommige gevallen de sporen van.

Geachte toehoorders,

Het is mij werkelijk een behoefte, de leden van het Hoofdbestuur en in het bijzonder de sectievoorzitters te danken voor het vele werk, dat zij in het afgelopen jaar voor de Vereniging hebben verricht.

Ook past mij een woord van dank aan de leden van de sectiebesturen en hun medewerkers voor de vele opofferende arbeid, die zij in het belang van Levende Talen hebben willen doen.

Hiermede verklaar ik de plenaire zitting van de 57e Algemene Vergadering van de Vereniging van Leraren in Levende Talen voor geopend.